

Netværk for bindingsværk

Bindingsværksbygninger, forstået som en bygning med tømrede træstolper i facaderne, udfyldning af stolpe-mellemrummene med forskellige materialer samt en indvendig trækonstruktion, der bærer et saddeltag, repræsenterer den ældste bygningskonstruktion i Danmark.

De ældste stående bindingsværkshuse er dog kun fra slutningen af 1400-tallet, men bygningstypen og bindingsværks-konstruktionen er gennem arkæologiske udgravninger påvist allerede i stenalderen og ikke mindst i jernalderen og senere. Bindingsværkstraditionen gik af mode i Danmark omkring 1860, men fik en kort 'renæssance' i perioden 1900-1930, bl.a. som enfamiliehuse – i Sønderjylland helt op i 1940-erne for på den måde at vise sit danske sindelag (foto).

Adskillige byer og landsbyer i Danmark har historisk været præget af områder med bindingsværksbygninger, bl.a. de nedenfor nævnte byer. Derfor er disse byer og byområder så meget desto mere vigtige og umistelige for de pågældende byer og landsbyer, samt for dansk bygningskultur som helhed.

Men tidens tand har mange steder været hård ved denne bygningstype, der også har haft et dårligt ry som vedligeholdelseskrævende, besværlig og dårlige. Nyere forskning viser imidlertid, at disse problemer primært skyldes anvendelsen af uhensigtsmæssige materialer og metoder.

Det er derfor et stort problem, at mange husejere, håndværkere og kommuner ikke ved nok om, hvordan, og med hvilke materialer og metoder, man vedligeholder, istandsætter og efterisolere disse bygninger på en måde, så de kan stå i 200-300 år mere. Og også så de fortsat er sunde og komfortable at bo i, med en driftsøkonomi på linje med nye bygninger.

Netværket 'Den nordiske træstad'

I Sverige, Norge og Finland oplever man nogle af de samme problematikker for de, heldigvis relativt mange, ca. 155, overlevende 'træhusmiljøer' i disse lande. For 40-45 år siden lykkedes det nemlig gennem en storstilet fælles nordisk indsats, kaldt 'Den Nordiske Træstad', at få stoppet 1960-ernes og 70-ernes omsiggribende nedrivninger i de nordiske træbyer. Der er nu igangsat et nyt nordisk træbysprojekt i 2016 indbefattet foreløbigt tre nordisk 'træstads-konferencer', i Trondheim i september 2016, i Alingsås i april 2018 og i Helsingør i april 2020.

'Netværk for Bindingsværk' i Danmark

Da det danske bindingsværkshus er et fuldgyldigt træhus i konstruktiv og byggeteknisk forstand, der har flere ligheder og flere ensartede problemstillinger med de nordiske træhuse, end med det murede byggeri i Danmark, har vi i Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, i samarbejde med Center for Bygningsbevaring i Raadvad og Kunstakademiets Arkitektskole i København, allerede i 2015 dannet et dansk 'Netværk for Bindingsværk', der dels skal deltage i og bidrage til det nordiske træbysprojekt. Dels skal vi her samle de danske erfaringer med de danske bindingsværkshuse, kombineret med ny forskning.

Formål og indhold

Vi ønsker at etablere et tæt samarbejde med cirka 10 danske bindingsværksbyer, der er interesserede i at udveksle erfaringer og dermed sætte fokus på deres bindingsværksbygninger. Det, vi kan tilbyde de deltagende byer/kommuner er:

- 1: Et dansk netværk, hvor man kan drøfte, erfaringsudveksle, koordinere og lære nyt om danske bindingsværkshuse, historisk, teknisk og arkitektonisk. Der afholdes to netværks-møder om året med forskellige relevante emner – primært rettet mod kommunerne og ejerne, forskellige steder i landet.
- 2: Fælles udviklede informationsmaterialer, specielt rettet mod danske bindingsværkshuse, der bygger på den nyeste, dokumenterede og publicerede viden og bl.a. koordineret med Kulturstyrelsen (Information om Bygningsbevaring 2014), Kunstakademiets Arkitektskole, Center for Bygningsbevaring i Raadvad mm.

Netværket udgav i maj 2018 publikationen: **Bindingsværk er for alle.**

Se: <https://bindingsvaerk.byogland.dk/bindingvaerk-er-for-alle/>

Søren Vadstrup har herudover skrevet to artikler: 'Bindingsværk – før, nu og i fremtiden' i tidsskriftet **TRÆ nr. 16 2017**: https://www.traesektionen.dk/media/27348/tr%C3%A6_16_web.pdf og i bladet By & Land 115 fra juni 2017 (Temanummer om Bindingsværk)

- 3: Udvikling og afholdelse af decentrale efteruddannelseskurser for faglærte håndværkere, samt arkitekter og husejere i vedligeholdelse, istandsættelse samt restaurering og energiforbedring af bindingsværksbygninger.

Disse gennemføres af Kunstakademiets Arkitektskole og Center for Bygningsbevaring i Raadvad som 6 efteruddannelses-kurser, afholdt forskellige steder i landet.

- Bindingsværkets kulturhistorie, træsamlinger, landbindingsværk og bybindingsværk.
- Analyse og værdisætning, tilstandsregistrering samt bygningsopmåling
- Restaureringsmetoder og restaureringsholdninger. Nybygning i bindingsværk.
- Vedligeholdelse og istandsættelse af bindingsværk. Ny viden om materialer og metoder
- Bindingsværkstavl med lerklining, ubrændte lersten, brændte mursten og andet.
- Efterisolering af bindingsværkshuse.

- 4: Et nordisk netværk med en række nordiske træbyer i Norge, Sverige og Finland. Med informationsmaterialer, erfaringsudveksling og koordinering.
 - Planlægning, byudvikling og bybevaring. Kulturmiljøplaner
 - Sikring, brandsikring, forsikringsordninger.
 - Nye krav til energibesparelser, strengere lovkrav.
 - Nye materialers og byggemetoders dårlige tilpasning til bindingsværksbygninger
- 5: Udgivelse af en fagbog om 'Bindingsværk', der fremlægger den nyeste viden om dette.

I november 2016 bevilgede A. P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til Almene Formaal 1 mio kr til dette projekt, der skulle løbe i 3 år.

Danske byer og kommuner med værdifulde bindingsværksmiljøer:

Jylland: Ribe, Haderslev (+ bulhuse), Århus, Randers, Ebeltoft, Ålborg, Nordby på Samsø

Fyn: Svendborg, Assens, Middelfart, Kerteminde med landsbyerne Viby og Måle, Ærøskøbing.

Sjælland: Køge, Helsingør, Nakskov, Svaneke

Skåne: Da et af de mest omfattende bindingsværks-miljøer i Norden ligger i Ystad i Skåne, har vi tænkt os at inddrage Ystad i netværket.

Projektgruppe

Formand: Søren Hossy, medlem af Landsforeningens bestyrelse (telefon 28 44 95 96)

Per Godtfredsen, tidl. arkitekt i Helsingør kommune (telefon 29 90 39 02)

Søren Vadstrup, Kunstakademiets Arkitektskole (KADK) (telefon 29 45 40 96)

Anne Lindegaard, Center for Bygningsbevaring i Raadvad (telefon 45 80 79 08)

Nanna Urbrand, Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur (telefon 70 22 12 99)

Følg med i 'Netværk for Bindingsværk' på hjemmesiden: <https://bindingsvaerk.byogland.dk/>